
CETATEA GETICĂ DE LA CRIVEȘTI (COMUNA STRUNGA, JUD. IAȘI)

**Dumitru Boghian
Alexandru Berzovan
Sergiu-Constantin Enea**

Cuvinte-cheie: epoca fierului, geți, cetate, Podișul Moldovei, cercetări arheologice.

Introducere

Semnalată de Alexandru Odobescu în al său *Cestionariu arheologic (Cestionariu sau Isvod de întrebările la cari se cere a se da răspunsuri în privința vechilor aședeminte ce se află în deosebitele comune ale României, 1871-1873)*¹, cetatea de la Crivești (com. Strunga, jud. Iași) a fost cercetată prin repetate investigații periegetice de către Constantin Cihodaru (1951), Nicolae Zaharia în 1955 (Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970, 184-185), Vasile Chirica în 1983 (Chirica, Tanasachi 1985, 380), Dumitru Boghian și Constantin Mihai între 1985 și 1987 (materiale inedite). Datorită faptului că acest monument arheologic este destul de puțin cunoscut în literatura de specialitate, cu precizări cultural-cronologice insuficiente, prin noi cercetări de teren (noiembrie 2016), studiarea aprofundată a materialelor cartografice istorice și a fotografiilor aeriene și satelitare și valorificarea materialelor arheologice recuperate, în diferite etape, dorim să facem o serie de completări legate de această fortificație (cod LMI- IS-I-S-B-03568²).

Cadrul geografic și descrierea cetății

Din punctul de vedere al amplasamentului general (fig. 1), localitatea Crivești se găsește în sectorul sudic al Șeii Ruginoasa-Strunga (subunitate a Podișului Sucevei), într-un relief colinar care coboară sub 300 m altitudine, la contactul cu Câmpia Moldovei (subsectorul Bahlui-Bahluieț) și segmentul nord-vestic al Coastei Iașilor (componenta nord-nord-estică a Podișului Central Moldovenesc), pe un micro-culoar transversal (V-E),

de-a lungul pârâului Crivești (Criva), care leagă bazinul mijlociu al Siretului de cursul mijlociu al Bahluietului (zona Târgului Frumos).

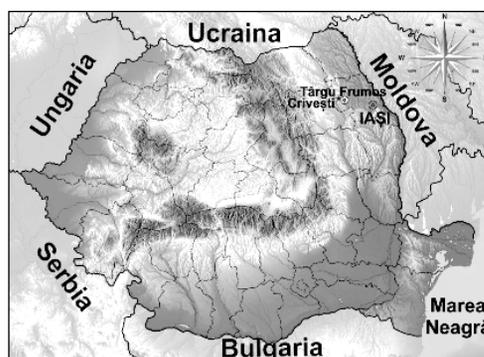
Zona are o structură geologică sarmațian-basariană (pentru acest areal fiind binecunoscute *greșiile și calcarele oolitice de Crivești*), cu o înclinare generală NV-SE, peste care se găsește o pătură subțire de depuneri cuaternare (QP3) și sedimente holocene, mai ales pe albiile pârâurilor. Astfel, micro-arealul Crivești ne apare, din punctul de vedere al reliefului, ca o interesantă asociere de platouri structurale și sculpturale, delimitate și/sau străbătute de numeroase pârâuri și văi torențiale foarte mici și mici. Un asemenea platou este *Dealul Cetății* (numit așa în perioada interbelică) sau *Dealul Viei* (cum apare în hărțile topografice inter- și postbelice), individualizat spre est din Dealul Movileni-Crivești pe care se află pădurea Crivești (335 m altitudine).

Acest lob estic are o formă cvasi-rectangulară/trapezoidală (circa 1000 m, pe direcția NNV-SSE, și 800/900 m, pe axele de SSV-NNE, prezintă o înălțime maximă de 235 m și o înclinare NV-SE, către curba de nivel de 200 m, și este jalonat de Valea Zaharia (la NV) și Valea Găureana (la S, SE și E), ambele tributare ale cursului pârâului Crivești (la N, cca 100 m altitudine). Singura zonă accesibilă mai facil, cea dinspre platou, se găsește spre SV. În aceste condiții, întreg platoul se înfățișează ca o cetățuie naturală, cu pantele deosebit de abrupte ale amplasamentului (25-50%, pe laturile de NV, N și E; 10-25% spre S și VSV) o altitudine relativă de aprox. 100 m și o suprafață totală de 90 ha, având vizibilitatea deschisă spre nord, nord-est și est (fig. 2).

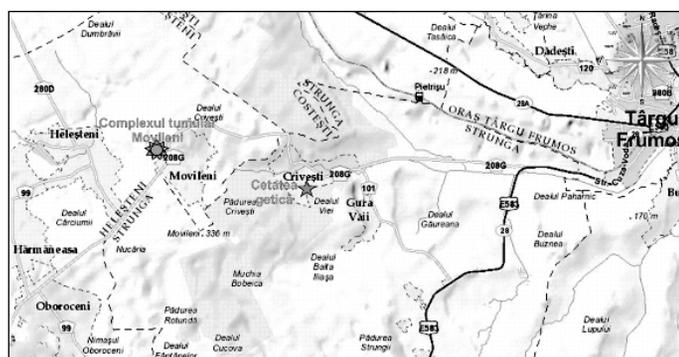
Pe acest platou (fig. 3), în colțul de NV se găsește situl *La Cetate* (repere: 300 m S de vatra localității și 1 km SE de biserica satului Crivești; 3 km ESE de complexul tumular (cele două movile mari) de

¹ Al. Odobescu, *Cestionariu*, vol. VII, ms. 229, fila 94.

² http://www.monumenteiasi.ro/situri_arheologice_localitati.php?id=56

1

2

3

Fig. 1. Amplasarea geografică a sitului Crivești-Cetate (1-3);
(suporturi cartografice ANCP, Google Earth).

la Movileni (com. Heleșteni) și 0,9 km VNV de biserica satului Gura Văii (Găureana); coordonate geografice: 47°11'38.64"N; 26°55'50.37"E). Și în cazul acestei fortificații, se observă îmbinarea elementelor antropice (valul și șanțul de apărare adiacent, posibil și un turn) cu cele naturale, mai ales pe laturile de nord și VNV (pantele abrupte de până la 50%). Forma cetății este ovală/cvasielipsoidală (poate rectangulară cu colțurile rotunjite, în vechime) cu axul lung de aprox. 190 m, pe direcția NV-SE, și circa 120 m, pe axul transversal, SV-NE³, suprafața acesteia fiind, în realitate, mai mare (cca 2,5 ha) decât s-a estimat anterior, 80/90 m × 40-50 m (Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970, 184; Chirica, Tanasachi 1985, 380) și/sau mai mică decât cea indicată de A.C.

³ Dimensiunile sunt date între marginile exterioare ale șanțului care înconjoară valul.

Florescu de 4-10 ha⁴ sau 1,5 ha, ulterior (Florescu 1980, 12-13).

Precizăm că aceste date prezintă relativitatea de rigoare, cu atât mai mult cu cât erodarea unor segmente importante ale traseului valului (alunecările de teren de pe laturile de nord și nord-est), aplatizarea acestuia în zona sud-estică și atenuarea șanțului, prin acoperire în urma locuirii medievale târzii din sec. XVII (Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970, 185) și a lucrărilor agricole (plantarea și scoaterea viei, repetatele arături adânci) ne invită la prudența științifică. În același timp, arătăm că elementele de fortificare ale cetății au fost afectate și prin lucrările genestice (trasee, puncte de observare și comandă aferente liniei de fortificare a Siretului din timpul celui de-al

⁴ Nu știm ce dimensiuni ale acestui monument a avut în vedere A.C. Florescu când a încadrat cetatea de la Crivești în seria fortificațiilor cuprinse între 4-10 ha, alături de Cotnari-Cătălina, Moșna și Brăhășești (Florescu 1971, 108).

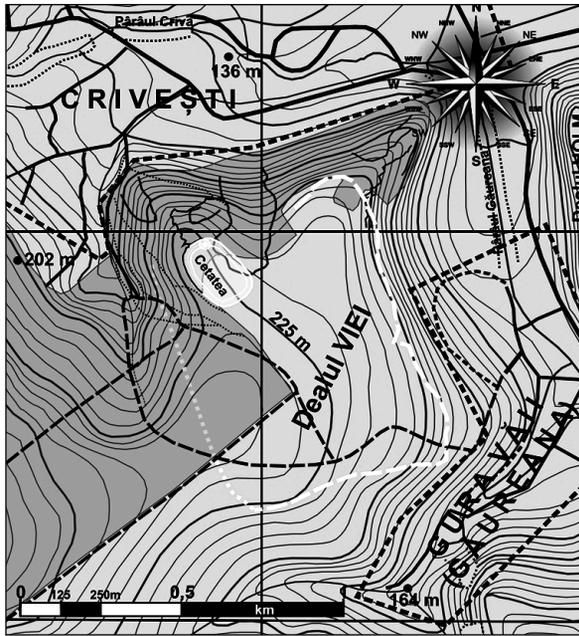

Fig. 2. Detaliu topografic Crivești-Cetate.

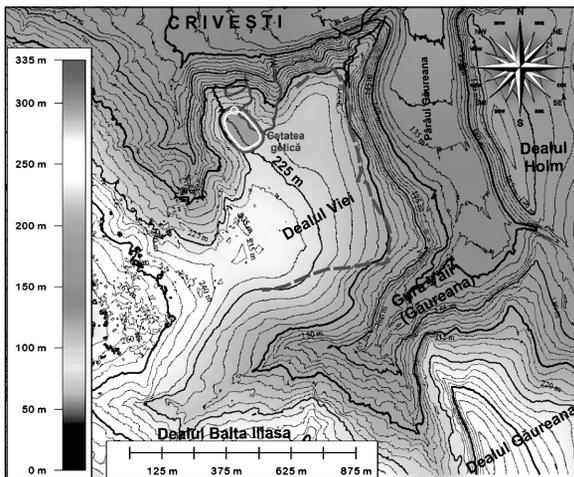

Fig. 3. Detaliu topografic și hipsometric Crivești-Cetate.

Doilea Război Mondial, bombardamente intense, aprilie-mai 1944, Bătăliile de la Târgu Frumos), ale căror urme sunt foarte vizibile în jurul fortificației și pe laturile platoului).

Material arheologic

Materialul arheologic recuperat, deși nu foarte numeros și aflat într-o stare puternic fragmentară, ne oferă posibilitatea să facem câteva observații. Din punct de vedere numeric, predomină net ceramica de factură getică. Prezența câtorva bucăți de vase cucuteniene pictate (faza A3), dar și a unor buze de ulcele medieval-târziu indică viețuiri sporadice în acest punct și în alte intervale cronologice.

În ceea ce privește ceramica getică, se remarcă borcanele cu caracteristici morfologice specifice veacurilor IV-III a. Chr. (fig. 4/6, 7; fig. 5/12-15). Sunt arse mixt și lucrute destul de neglijent. Urmele consistente de ardere secundară și afumare sugerează utilizarea acestor vase la gătit. Corespondențele sunt foarte numeroase: Huși-Corni (Teodor 1999, fig. 28), Cotu-Copălău (Șovan, Ignat 2005, pl. 6/9-10; pl. 10/9; pl. 12/6, etc.), Stâncești (Florescu, Florescu 2012, fig. 69/1, 4), Ibănești (Șadurschi, Moscalu 1989, fig. 5/1; 6/1-2), Dobrovăț-Cetățuia (Berzovan 2016, pl. 13/19-21), etc. Străchinile, de diverse tipuri, sunt și ele destul de bine reprezentate (fig. 4/1-5). Observăm și prezența unui vas cu pereții aproape drepecți (fig. 4/8), dar și a unei oale cu două torci (fig. 5/9).

Considerații finale

După formă și dimensiunile elementelor de fortificare, cetatea de la Crivești se înscrie, credem, în seria construcțiilor defensive simple, de dimensiuni mici, care îmbină elementele naturale de apărare (pantele abrupte și văile perimetrice) cu cele antropice (șanț exterior, val și, probabil, palisadă). Valul de pământ al acestei fortificații se păstrează pe circa 30% din lungimea sa (jumătate din latura de V-SV și arcuirea de NV), unde are o lățime de până la 8-10 m și o înălțime de până la 1,5 m. În acest sens, e posibil, dacă nu reprezintă doar un punct militar de comandă, amenajat și bombardat în anul 1944, ca o amenajare circulară (cca 30 m diametru), din arcu/curbura de nord a cetății să reprezinte baza unui eventual turn.

Cu toate acestea, nu este exclus ca această fortificație să fie doar partea întărită cu val și zid de lemn/palisadă a unui ansamblu defensiv și habitațional care a ocupat toată sau cea mai mare parte a platoului (având în vedere răspândirea materialelor tipice și în afara valului și șanțului), ceea ce îi sporește eficacitatea. Evident, cercetări non-destructive, de tip magnetometric, și săpăturile arheologice ar avea posibilitatea să ofere noi date referitoare la planimetria sitului și monumentului, precum o mai precisă încadrare cultural-cronologică a acestuia.

În ceea ce privește încadrarea din urmă, pe baza materialelor recoltate periegetic, considerăm că această cetate poate fi datată în perioada de început a *Latène*-ului getic (sec. IV-III a. Chr.), fapt pentru care Adrian C. Florescu a considerat-o cvasi-contemporană cu fortificațiile de la Cotnari-Cătălina, Moșna, Brăhășești (Florescu 1971, 103-118; Florescu 1980, 11-18).

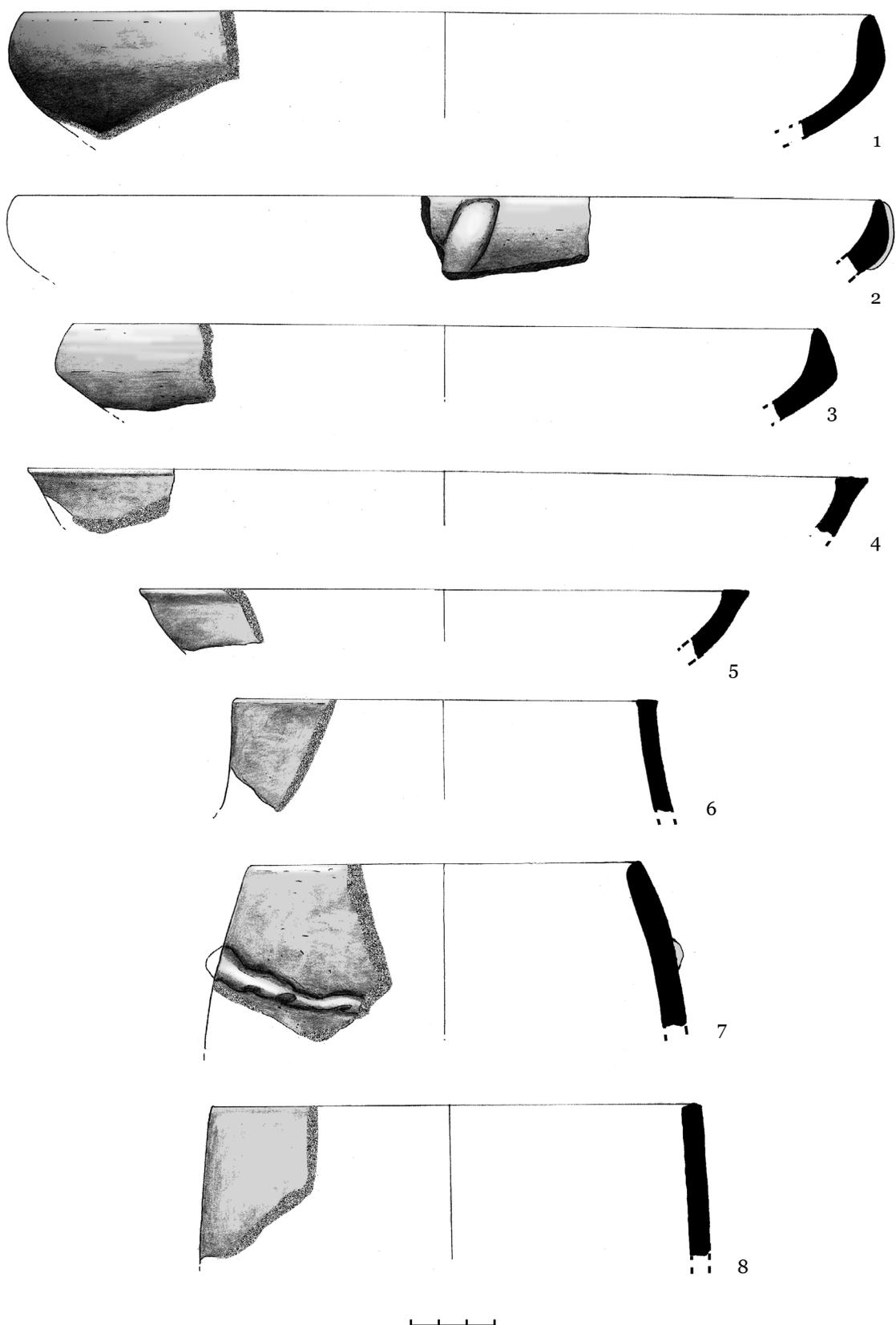

Fig. 4. Crivești-Cetate. Ceramică getică lucrată cu mâna.

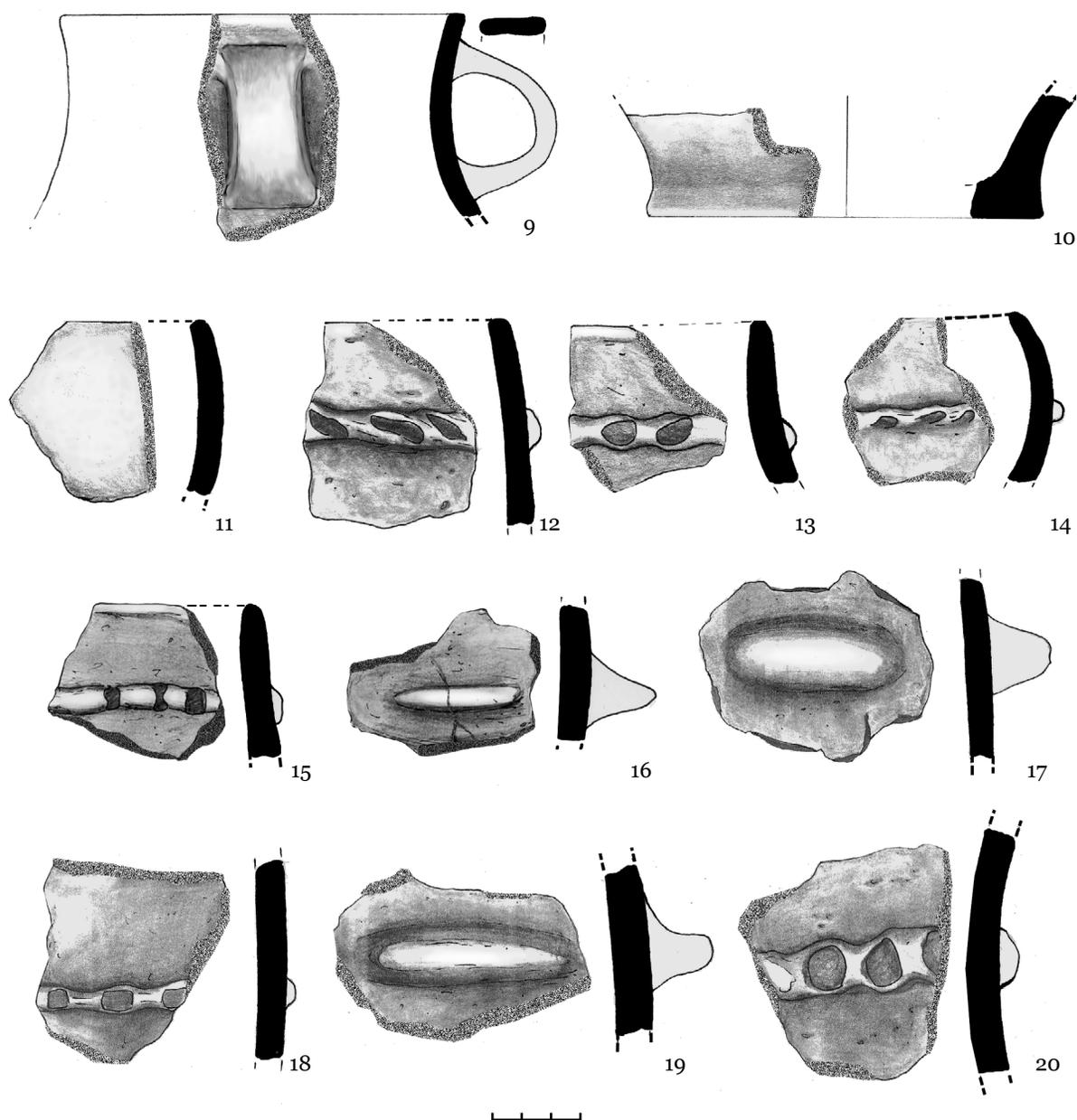

Fig. 5. Crivești-Cetate. Ceramică getică lucrată cu mâna.

Bibliografie

- Berzovan 2016:** A. Berzovan, Considerații privind două cetăți getice din Podișul Moldovei: Poiana Mănăstirii - Între Șanțuri și Dobrovăț - Cetățuia, jud. Iași (sec. V - III î. Hr.). In: (Ed. D. Micle) *Arheovest IV. In Honorem Adrian Bejan. Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie*, 1 (Szeged 2016), 215-246.
- Florescu 1971:** A.C. Florescu, Unele considerațiuni asupra cetăților traco-getice (Hallstattiene) din mileniul I î.e.n. de pe teritoriul Moldovei. *Cercetări Istorice SN II*, 1971, 103-118.
- Florescu 1980:** A.C. Florescu, Aspecte noi privind fortificațiile traco-geto-dacice din a doua jumătate a mileniului I î. e. n. descoperite în Moldova. *Revista muzeelor și monumentelor - Monumente istorice și de artă XLIX/1*, 1980, 11-18.
- Florescu, Florescu 2012:** A.C. Florescu, M. Florescu, Cetățile traco-getice din secolele VII-III a.Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani) (Târgoviște 2012).
- Chirica, Tanasachi 1985:** V. Chirica, M. Tanasachi, Repertoriul arheologic al județului Iași, II (Iași 1985).

Șadurschi, Moscalu 1989: P. Șadurschi, E. Moscalu, O nouă cetate getică aparținând aspectului cultural Canlia la Ibănești (județul Botoșani). Hierasus VII-VIII, 1989, 183-200.

Șovan, Ignat 2005: O. Șovan, M. Ignat, Așezarea getică fortificată de la Cotu - Copălău, jud. Botoșani (Târgoviște 2005).

Teodor 1999: S. Teodor, Regiunile est-carpătice ale României în secolele V-II î.d.r. Considerații generale și repertoriu arheologic (București 1999).

Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970: N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea (București, 1970).

The Getic fortress from Crivești (Strunga Commune, Iași County)

Keywords: Iron Age, Getae, fortress, Moldavian Plateau, archaeological investigations

Abstract: The present article discusses the Getic fortress from Crivești. Situated in a strategic location on a hill, it has an oval shape, approximately 190×120 meters. Archaeological materials allow it to be attributed to the period from 4th to 3rd centuries BC, and, therefore, it, at least in part, is a contemporary of other Getic fortress of the Moldavian Plateau. Our research is designed to shed more light on the chronology and importance of this fortress.

List of illustrations:

Fig. 1. Geographical location of the Crivești-Cetate site (1-3); (National Agency of Cadastre, Land Resources and Geodesy; Google Earth).

Fig. 2. Topographical detail Crivești-Cetate.

Fig. 3. Topographical and hypsometric detail Crivești-Cetate.

Fig. 4. Crivești-Cetate. Hand-shaped Getic pottery.

Fig. 5. Crivești-Cetate. Hand-shaped Getic pottery.

Гетское городище в Кривешть (коммуна Струнга, Ясский уезд)

Ключевые слова: железный век, геты, крепость, Молдовская возвышенность, археологические исследования.

Резюме: В данной статье рассматривается гетское городище в Кривешть. Расположенная в стратегическом месте, на холме, она имеет овальную форму, примерно 190×120 метров. Археологические материалы позволяют отнести ее к периоду с IV по III век до н.э., и, следовательно, она, по крайней мере, частично, является современницей других гетских крепостей Молдовской возвышенности. Наши исследования призваны пролить больше света на хронологию и значение это городища.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Географическое положение памятника Кривешть-Четате (1-3); (Национальное агентство кадастра, земельных ресурсов и геодезии, Google Earth).

Рис. 2. Топографическая деталь Кривешть-Четате.

Рис. 3. Топографическая и гипсометрическая деталь Кривешть-Четате.

Рис. 4. Кривешть-Четате. Лепная гетская керамика.

Рис. 5. Кривешть-Четате. Лепная гетская керамика.

06.06.2017

Dr. Dumitru Boghian, Universitatea „Ștefan cel Mare”, str. Universității, 13, Suceava, România,
e-mail: dumitruboghian@yahoo.com

Dr. Alexandru Berzovan, Institutul de Arheologie, str. Codrescu nr. 6, Iași, România,
e-mail: berzovanalexandru@gmail.com

Dr. Sergiu-Constantin Enea, Liceul Teoretic „Ion Neculce”, str. Cuza Vodă nr. 65, Târgu Frumos, România,
e-mail: eneasergiu2014@yahoo.com